

Пилипенко Костянтин Ігорович

здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Кириченко Олег Вікторович

доктор юридичних наук, доцент

професор кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується зростаючою роллю інформаційної сфери, яка представляє собою сукупність інформації, суб'єктів, що здійснюють збирання, формування, поширення та використання інформації, а також системи регулювання виникаючих при цьому суспільних відносин. Розвиток інформаційної сфери, забезпечення її безпеки стає одним із пріоритетів національної політики нашої держави.

За сучасних умов інформаційна складова набуває дедалі більшої ваги і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Інформаційний простір, інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура та інформаційні технології значною мірою впливають на рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку. Тому рівень розвитку та безпека інформаційного простору, які є системоутворюючими факторами у всіх сферах національної безпеки, активно впливають на стан політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки України.

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить низку норм, що передбачають відповідальність за суспільно небезпечні діяння, що посягають на державну таємницю, зокрема ст. 328 «Розголошення державної таємниці» та ст. 329 «Втрата документів, що містять державну таємницю» [1].

Слід зазначити, що у чинному КК України також передбачена відповідальність за розголошення лікарської, банківської та комерційної відповідальності (ст. ст. 145, 232). Стаття 163 КК України передбачає відповідальність за порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, а ст. 168 визнає кримінально караним розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) [1].

У період інформаційної війни, яка на даний час постійно ведеться в світі, Україна повинна мати чіткі норми закону щодо охорони державної таємниці свого суверенітету і незалежності, які є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Особливо у наші часи, коли наша країна знаходиться

під великим тиском наших «доброзичливих» сусідів та період неоголошеної агресії, законодавство в сфері державної таємниці повинно максимально модернізуватись та підлаштовуватись до тенденцій сучасного світу. Отже, в новітній історії України постає дуже гостро питання щодо охорони державної таємниці.

Для того, щоб найбільш чітко розкрити проблему модернізації державної таємниці, необхідно мати чітке уявлення щодо змісту понять «таємниця» та її видів: «таємниця приватного життя», «професійна таємниця», «службова таємниця», «комерційна таємниця», «державна таємниця». При цьому слід виходити, що таємниця – це охоронювані законом конфіденційні і секретні відомості в області приватного життя громадян, підприємницької, політичної, економічної, військової і іншої сферах, а саме діяльність осіб, які отримали допуск та доступ до певного рівня професійної, службової інформації, незаконне одержання, використання чи розголошення якої заподіює шкоду або створює погрозу інтересам громадян, суспільству чи державі і тягне юридичну відповідальність відповідно до чинного законодавства.

За видами, державну таємницю можна поділити на:

- а) службову таємницю;
- б) державну таємницю.

За змістом відомостей в таємниці є конфіденційні відомості і відомості, що становлять державну таємницю. Конфіденційні відомості не підлягають розголошенню, доступ до яких обмежується відповідно до закону, конфіденційність відомостей визначає володілець цих відомостей. Відомості, що становлять державну таємницю, визначаються державою через відповідні державні органи, одержання і поширення цієї інформації суворо регламентовано нормативними актами, ця інформація має гриф секретності.

Державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації мають право провадити діяльність, пов'язану з державною таємницею, за умови надання їм відповідного спеціального дозволу на провадження такої діяльності. Отримання спеціального дозволу на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, здійснює Служба безпеки України.

Як вже нами було зазначено, одним із злочинів, що посягають на державну таємницю, є втрата документів, що містять державну таємницю (ст. 329 КК України), тобто втрата документів або інших матеріальних носіїв секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановленого законом порядку поводження із зазначеними документами та іншими матеріальними носіями секретної інформації.

Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є встановлений порядком зберігання державної таємниці у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку; а

предметом злочину – документи або інші матеріальні носії секретної інформації, а також предмети, відомості, про які становлять державну таємницю [2, с. 747].

Об'єктивна сторона складу злочину виражається у порушенні встановленого законом порядку поводження з документами, іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами, відомості про які становлять державну таємницю, яке спричинило втрату зазначених носіїв або предметів.

Суб'єктом злочину є фізична особа, якій документи або інші матеріальні носії секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предмети, відомості про які становлять державну таємницю, були довірені в установленому порядку і яка відповідає за їх схоронність.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується змішаною формою вини. Щодо факту порушення порядку поводження з документами, іншими матеріальними носіями секретної інформації, що містять державну таємницю, або предметами, відомості про які становлять державну таємницю, вина може мати форму умислу або необережності. Щодо наслідків у вигляді втрати цих носіїв, предметів вона може бути тільки необережною (злочинна самовпевненість або злочинна недбалість).

Кваліфікуючою ознакою аналізованого складу злочину є спричинення тяжких наслідків, а саме, коли ці відомості стали надбанням іноземної розвідки, терористичної організації, що призвело до викриття важливих наукових досліджень, передислокацію військових або режимних приміщень, або заподіяно шкоду обороноздатності нашої країни.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131 (із змінами та доповненнями).
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченко, В. В. Чернея. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2015. № 7-10. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 1064 с.